

Pedagog a psycholog

Václav Příhoda
1889 - 1979

Na otázku v čem je základní význam Příhodova působení a originalita jeho díla, odpověděli v roce 1939 v knize Václav Příhoda, její autoři K. Čondl a St. Vrána, takto: "Domníváme se, že je to jednotnost a celistvost jeho programu, v němž byla ve velkorysé syntéze filozofie, psychologie, sociologie a pedagogiky formulována ideologie a praxe české školy." Jeden z nejlepších Příhodových žáků, psycholog Václav Břicháček, charakterizoval v roce 1990 dílo svého učitele také velmi výstižně. "V 19. století se narodil a z jeho optimistických myšlenkových proudů těžil. Ve 20. století žil a aktivně působil. Svým dílem a prostřednictvím svých žáků budou jeho myšlenky přesahovat až do 21. století."

Václav Příhoda se narodil 7. září 1889 v Sánech u Poděbrad. Pocházel z učitelské rodiny. V roce 1909 maturoval na reálném gymnáziu v Křemencově ulici v Praze, kde jeho třídním učitelem byl významný komeniolog J. V. Novák. V letech 1901 - 1914 absolvoval filozofickou fakultu české Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze a získal aprobaci profesora střední školy pro vyučování francouzského a německého jazyka a literatury. Učil na středních školách v Čechách. V roce 1916 byl jmenován doktorem filozofie. Znalosti si rozšířil studiem v USA, na univerzitě v Chicagu (1922 - 1924, 1925) a na Kolumbijské univerzitě (1926), a v západní Evropě ve Štrasburku (1926), také u Alberta Schweitzera. Dokonale ovládl světové jazyky.

Pasivně ovládal ještě několik cizích jazyků dalších. Dráhu vysokoškolského pedagoga začal v roce 1925 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Nejprve jako docent, od roku 1945 jako profesor experimentální pedagogiky a později i experimentální psychologie. Na katedře psychologie FF UK pak pracoval až do svého odchodu do důchodu (1959).

V třicátých letech byl iniciátorem pedagogického ruchu u nás. Stál v čele reformních pedagogických hnutí, podněcoval úsilí o vyšší vědeckou úroveň demokratického československého školství. Byl značně ovlivněn americkými pragmatiky a funkcionalisticky orientovanými pedagogy a psychology, zejména J. Deweyem a E. L. Thorndikem, i behavioristy. Škola má být podle Příhody školou přemýšlení, jejíž základní metodou je aktivní reakce na podnět, odpověď na problém. Proces učení začíná otázkou, problémem, pochybností. Cíl je pak dynamický. Je třeba být aktivní, získávat zkušenosti, budovat informační základnu pro dokonalejší řešení problémových situací života.

Příhodovy vědecké spisy, zejména Racionalizace a školství (1930), Praxe školského měření (1936) a Vědecká příprava učitelstva (1937) vzbuzovaly značnou pozornost doma i v zahraničí. V nich požadoval budovat pedagogiku a psychologii na vědeckých základech, hlavně na experimentu a kvantitativních metodách.

Po 2. světové válce publikoval spisy jako Národní filozofie výchovy (1948) nebo Úvod do pedagogické psychologie (1956). V letech 1963 - 1974 (již po své sedmdesátce) vydává encyklopedicky pojaté čtyři díly Ontogeneze lidské psychiky. V tomto dodnes čteném a vědecky stále aktuálním díle projevil dokonalou znalost domácí a zahraniční literatury a stejně dokonalé mistrovství odhalit i srozumitelně objasnit složité psychologické problémy lidského života. Dokázal, že i v pokročilém věku lze vytvořit dílo, jež je vyvrcholením badatelské činnosti. Když se v něm Příhoda zamýšlel nad psychologickou povahou tvořivosti a nad jejím vztahem k věku, demonstroval tento problém na životě a díle výjimečných osobností vědy a umění (často z dějin vědy a kultury české). Měl za to, že právě v těchto osobnostech se krystalicky jasně projevuje "to obecné", ale také proto, že jejich život byl čtenářům většinou dobře znám. Právě u nich, u lidí výjimečných či geniálních je každá vlastnost jasněji vnímána a na příkladech z jejich života může být zřetelněji přiblížen proces vývoje tvořivosti i platnost některých životních zákonů,

zejména kompenzace a substituce jednotlivých tělesných i jiných nedostatků.

Prof. V. Příhoda myslel exaktně, "systémově". Zároveň byl zanícený pro učitelské poslání a do vysokého věku stále duševně svěží. Dokumentární film Věry Chytilové Čas je neúprosný (1978) ukazuje, jak ještě ve vysokém věku Příhoda jasně, srozumitelně, přehledně a výstižně objasňuje psychologické procesy stárnutí.

Emeritní profesor UK Václav Příhoda zemřel 18. listopadu 1979. Byl pochován na pražském hřbitově na Olšanech. Bronzovou bystu kdosi z hrobu ukradl. Jeho vědecký přínos je však nezcizitelný.

prof. Jiří Hoskovec

Prof. PhDr. Jiří Hoskovec (1933), přímý žák V. Příhody, je psycholog a historik psychologie. Vyučuje na katedře psychologie FF UK.

Profesor V. Příhoda v roce 1939.

Profesor V. Příhoda ve své pracovně v roce 1969.

FOTO PRO FORUM: ARCHIV AUTORA

Pozn.:

Soupis Příhodových knih a článků i pojednání o něm obsahují práce: K. Čondl a St. Vrána, Václav Příhoda. Život a dílo českého pedagoga, 1939; K. Metyš, Bibliografie prací Univ. prof. Dr. V. Příhody, 1969; V. Příhoda, An Idea of the University, in J. Fiala, Rethinking the University Prague, Karolinum, 1994. Bibliografický přehled psychologických prací V. Příhody do roku 1958 byl uveřejněn v časopisu Československá psychologie (1959). Listinný a fotografický materiál od V. Příhody a o něm je archivován v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze.

Univerzitní galerie z cyklu Fakultní schodiště

Schodiště LF UK v Plzni, v budově Pavlovova ústavu. Podle projektu arch. Hanuše Zápala byla dokončena v roce 1924. Je zapsána jako kulturní památka.

FOTO PRO FORUM: SLÁVA VANEŠ

